

Леснікова М. В.

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, завідувач сектора професійної освіти ДНУ «Інститут освітньої аналітики», Київ, Україна, conversat95@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2802-973X>

РОЗРОБЛЕННЯ МЕТОДИЧНИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ КАР'ЄРНИХ ТРАЄКТОРІЙ ВИПУСКНИКІВ ЗАКЛАДІВ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ

Анотація. Основною проблемою, яка потребує розв'язання, є невідповідність підготовки кваліфікованих кадрів потребам особи, національної економіки та суспільства. Професійна (професійно-технічна) освіта (П(ПТ)О) відіграє вагому роль у забезпеченні можливостей для безперервного розвитку навичок особистості. У цьому контексті результати моніторингових досліджень кар'єрних траєкторій випускників закладів П(ПТ)О значною мірою сприятимуть збалансуванню здобутих навичок і компетенцій із вимогами ринку праці. Наразі в Україні моніторингові дослідження кар'єрних траєкторій випускників закладів П(ПТ)О проводяться нерегулярно й несистематично. Крім того, немає єдиної методики збору достовірної інформації про успішність навчання випускників закладів П(ПТ)О, їх подальше працевлаштування та використання набутих навичок у роботі. Мета статті – розробити методичні рекомендації щодо проведення моніторингових досліджень кар'єрних траєкторій випускників закладів П(ПТ)О. Запропоновані методичні рекомендації розроблено вперше. Вони ґрунтуються на опитуванні однорідної групи випускників через рік після закінчення ними навчання. Як інструментарій дослідження запропоновано анкету-опитувальник, що містить 11 модулів, які охоплюють усі аспекти кар'єрних траєкторій випускників, починаючи з вибору закладу П(ПТ)О для навчання й вибору професії та закінчуючи індивідуальними оцінками задоволеності роботою. Також у методичних рекомендаціях запропоновано перелік показників (індикаторів), що допоможуть сформувати об'єктивну оцінку й охарактеризувати стан зайнятості випускників, особливості їхнього становища на ринку праці та відповідність здобутих під час навчання знань і навичок потребам ринку праці. Напрямом подальших досліджень є доповнення даних, отриманих у результаті опитування, даними з адміністративних реєстрів. Так, із метою отримання комплексної оцінки кар'єрних траєкторій випускників закладів П(ПТ)О доцільним є поєднання даних з ПАК «АІКОМ» із даними Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Ключові слова: професійна (професійно-технічна) освіта, випускник закладу професійної (професійно-технічної) освіти, моніторингове дослідження, працевлаштування, набуті навички, процес навчання, онлайн-опитування.

JEL classification: J24, J69, P46.

DOI: 10.32987/2617-8532-2024-5-116-126.

У Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) осві-

та» на період до 2027 року, схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12.06.2019 № 419-р, наголошується, що основною проблемою,

© Леснікова М. В., 2024

яка потребує розв'язання, є невідповідність підготовки кваліфікованих кадрів потребам особи, національної економіки та суспільства [1]. Як свідчить міжнародний досвід, забезпечення відповідності здобутої професійної (професійно-технічної) освіти (П(ПТ)О) потребам особистості й ринку праці є складним і динамічним процесом, до якого залучено багато зацікавлених сторін, а саме: потенційні здобувачі та члени їхніх сімей, педагогічна спільнота закладів П(ПТ)О, роботодавці, представники органів місцевого й державного управління тощо. Оскільки робочі місця швидко змінюються, працівники теж змінюють свої навички – або за допомогою здобутої П(ПТ)О, або в процесі трудової діяльності та набуття життєвого досвіду. Саме П(ПТ)О відіграє вагомую роль у забезпеченні можливостей для безперервного розвитку навичок особистості, допомагаючи їй швидко пристосовуватися до динамічних змін потреб ринку праці. У цьому контексті результати моніторингових досліджень кар'єрних траєкторій випускників закладів П(ПТ)О значною мірою сприятимуть збалансуванню здобутих навичок і компетенцій із вимогами ринку праці.

Наразі в Україні моніторингові дослідження кар'єрних траєкторій випускників закладів П(ПТ)О проводяться на нерегулярній основі та мають несистематичний характер. Немає також єдиної методики збору достовірної інформації про успішність навчання випускників закладів П(ПТ)О, їх подальше працевлаштування та використання набутих навичок у роботі. Отже, є потреба в розробленні методичних рекомендацій щодо проведення моніторингових

досліджень кар'єрних траєкторій випускників закладів П(ПТ)О, а запровадження таких досліджень на систематичній основі забезпечить отримання актуальних даних щодо зайнятості випускників, особливостей їхнього становища на ринку праці та відповідності здобутих під час навчання знань і навичок потребам ринку праці.

З огляду на зазначене мета статті – розробити методичні рекомендації щодо проведення моніторингових досліджень кар'єрних траєкторій випускників закладів П(ПТ)О.

Механізм працевлаштування випускників закладів П(ПТ)О визначається «Порядком працевлаштування випускників професійно-технічних навчальних закладів, підготовка яких проводилася за державним замовленням» [2]. Як видно з рис. 1, протягом 2020–2024 рр. зберігається стабільно висока частка випускників, працевлаштованих за здобутою в закладах П(ПТ)О професією.

У 2022 р., після повномасштабного вторгнення РФ, зафіксовано зростання майже вдвічі відсотка випускників із вільним працевлаштуванням, а також починаючи з 2022 р. практично подвоїлася частка випускників, працевлаштованих за професіями, що характеризуються самозайнятістю (рис. 2). До таких професій належать: торгівля і громадське харчування; побутове обслуговування населення; будівництво; професії, пов'язані з народними промислами й ремеслами, автосервісом, фермерством тощо, тобто ті, які дають змогу працювати у сфері підприємництва, займатись індивідуальною трудовою діяльністю [3]. Проте ситуація з працевлаштуванням випускників принаймні через рік після закінчення навчання залишається невідомою.

Рис. 1. Динаміка частки випускників закладів П(ПТ)О в загальній чисельності випускників закладів П(ПТ)О у 2020–2024 рр., %
Побудовано автором за даними державної статистичної звітності за формою № 1 (профтех).

За даними онлайн-платформи «Світ професій», найпопулярнішими професіями серед здобувачів закладів П(ПТ)О є такі: «Кухар; кондитер», «Тракторист-машиніст сільськогосподарського виробництва; слюсар з ремонту сільськогосподарських машин і устаткування; водій автотранспортних засобів», «Кухар; офіціант», «Перукар (перукар-модельєр); манікюрник», «Слюсар з ремонту колісних транспортних засобів; водій автотранспортних засобів»

[4]. Можна стверджувати, що ці професії до певної міри характеризуються самозайнятістю.

Станом на 1 листопада 2024 р. на ринку праці налічувалося 1 278 професій. 302 з цих професій здобуваються в закладах П(ПТ)О, й у 94 професіях з них (31,1 %) немає потреби на ринку праці [4]. За рейтингом затребуваних робітничих професій на ринку праці України у 2024 р. до першої десятки ввійшли такі: «Водій автотранспортних засобів», «Швачка», «Електро-

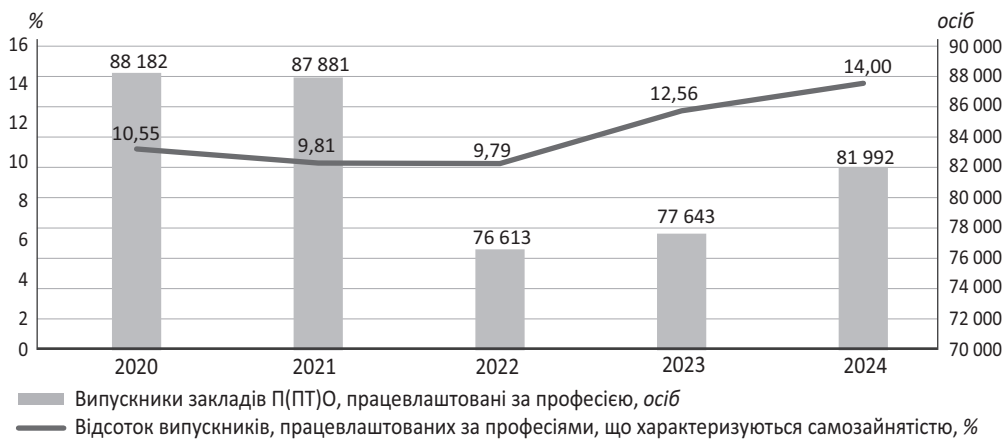

Рис. 2. Динаміка чисельності випускників закладів П(ПТ)О, працевлаштованих за професією, та відсотка випускників, працевлаштованих за професіями, що характеризуються самозайнятістю, у 2020–2024 рр., осіб, %
Побудовано автором за даними державної статистичної звітності за формою № 1 (профтех).

монтер з ремонту та обслуговування електроустаткування», «Слюсар-ремонтник», «Слюсар-сантехнік», «Електрогазозварник», за якими відбувається підготовка кваліфікованих робітників у закладах П(ПТ)О. Водночас за такими професіями, як «Водій навантажувача» (11-те місце в рейтингу), «Продавець-консультант» (20-те), «Бетоняр» (27-ме), підготовка в закладах П(ПТ)О не ведеться.

Станом на IV кв. 2024 р. частка здобувачів П(ПТ)О становила 13 % загальної чисельності здобувачів ступеня бакалавра й магістра та здобувачів ступеня фахового молодшого бакалавра [5]. Протягом 2018–2022 рр. офіційно працевлаштовано було лише 20 % випускників закладів П(ПТ)О, при цьому тільки 1,1 % були самозайнятими, тобто фізичними особами – підприємцями [6]. Зазначене пояснюється насамперед незацікавленістю роботодавців у працевлаштуванні випускників закладів П(ПТ)О внаслідок відсутності в них попереднього досвіду роботи, необхідності дотримання умов трудового законодавства щодо зайнятості молодих працівників, а також недостатньою відповідністю рівня підготовки випускників (набутих ними знань і навичок) вимогам роботодавців, проблемами з організацією стажування учнів та викладачів на виробництві для покращення якості професійної освіти й навчання тощо [7, с. 58].

Як свідчать результати моніторингу системи П(ПТ)О, проведеного в рамках Туринського процесу в Україні у 2023 р., «працевлаштованість молодих і дорослих випускників закладів П(ПТ)О залишається скромною. Крім того, пропоновані освітні можливо-

сті заповнені програмами, що мають слабкі зв'язки з ринком праці з точки зору доступності навчання на робочому місці» [8, с. 15]. Згідно з дослідженням, «найбільш значущою зміною на ринку праці України у 2022 р. стало істотне скорочення обсягів зайнятості. Це відбулось унаслідок зниження ділової активності або припинення діяльності значної кількості підприємств, а також скорочення зайнятості з економічних причин на підприємствах, які продовжували працювати. Найбільшою мірою скорочення зайнятості в Україні протягом 2022 р. відбулось унаслідок суттєвого зменшення обсягів виробництва на підприємствах і через порушення виробничих зв'язків, руйнацію підприємств у регіонах воєнних дій» [9, с. 10].

«Більшість підприємств не співпрацює із закладами П(ПТ)О. Співпраця із закладами освіти здійснюється переважно великими й середніми підприємствами в секторах, де зберігається значна частка робітничих професій. У цілому така ситуація є традиційною для України. Численні дослідження свідчать, що протягом останніх років намітилась тенденція покращення ситуації й розширення контингенту підприємств, що співпрацюють із закладами П(ПТ)О. Згідно з результатами опитування, про наявність співпраці із закладами освіти повідомили 37 % підприємств» [9, с. 13].

Для подолання зазначених викликів необхідно запровадити моніторингові дослідження кар'єрних траєкторій випускників закладів П(ПТ)О на регулярній основі. Головна мета – отримання доказових даних щодо зайнятості випускників, особливостей їхнього становища на ринку праці та відповідності здобутих

під час навчання знань і навичок потребам ринку праці. Результати таких досліджень можна використати для вдосконалення освітніх програм із професійної підготовки, для аналізу наявних взаємозв'язків між навчанням і роботою, для поліпшення умов навчання, для оцінювання суб'єктивної думки опитаних щодо якості наданих освітніх послуг (рис. 3).

Моніторингові дослідження сприятимуть розвитку внутрішньої системи якості в закладі П(ПТ)О та налагодженню систем консультування із зацікавленими сторонами (стейкхолдерами). Також вони допоможуть, зокрема, відповісти на такі запитання: чи відбувається закріплення випускника на робочому місці? Чи використовують випускники навички та знання, набуті ними під час навчання в закладі П(ПТ)О? Якщо ні, то з яких причин? [10; 11]

Як цільова сукупність для проведення моніторингового дослідження обирається однорідна група учнів

(слухачів), що закінчили навчання одночасно, в одному році. Вибір однорідної групи випускників є доцільним, оскільки умови переходу на ринок праці та освітній досвід є різними для різних груп випускників. Проводити моніторингове дослідження кар'єрних траєкторій випускників закладів П(ПТ)О варто через рік після закінчення ними навчання, адже випускники, ймовірно, ще добре пам'ятають своє навчання, процес пошуку першого місця роботи та зможуть надати правдиву суб'єктивну інформацію, яка буде важливою для подальшого аналізу взаємозв'язків між здобутою освітою й ринком праці.

Для отримання валідних результатів моніторингового дослідження на рівні закладу П(ПТ)О потрібно враховувати відповіді всіх випускників (без вибірки), які закінчили навчання одночасно, в одному році. Однак під час проведення моніторингового дослідження на рівні області (м. Києва) слід використовувати випадкову

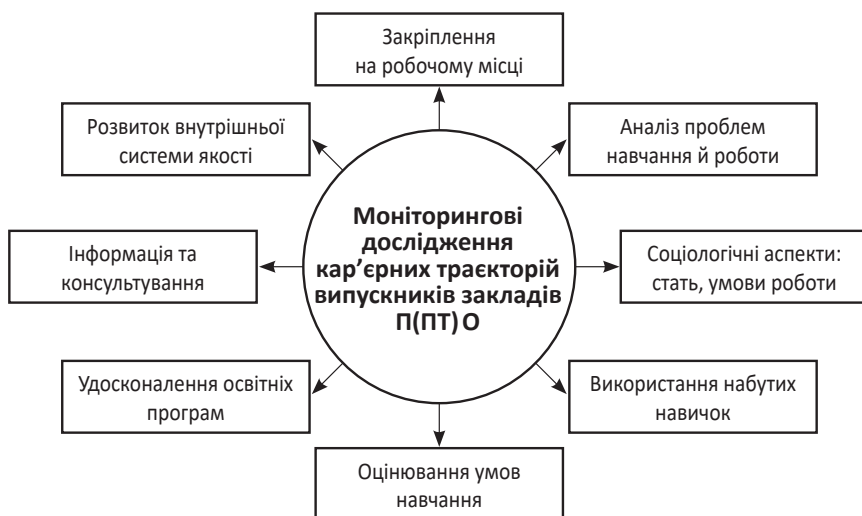

Рис. 3. Напрями використання результатів моніторингових досліджень кар'єрних траєкторій випускників закладів П(ПТ)О

Побудовано автором за: [10].

10-відсоткову вибірку з генеральної сукупності однорідної групи випускників, що закінчили навчання одночасно, в одному році. У вибірку доцільно включати заклади П(ПТ)О, різні за назвою, розміром і формою власності, що розташовані в місцевості різних типів.

Анкета (опитувальник) для проведення моніторингових досліджень кар'єрних траєкторій випускників закладів П(ПТ)О має бути стандартизованою, оскільки розрахована на вико-

ристання в повторюваних дослідженнях упродовж різних років і адресована певним референтним групам. Стандартизація анкети є умовою для порівняння відповідей респондентів, які брали участь у дослідженні в різні роки. Таким чином відстежується динаміка, тенденції, зміни, що відбивають суб'єктивну думку респондентів стосовно досліджуваного питання в різні часові проміжки.

У таблиці наведено перелік предметних сфер модулів анкети-опиту-

Таблиця

Перелік предметних сфер модулів анкети-опитувальника та показники (індикатори) результату

№ з/п	Питання	Предметні сфери модуля	Показник (індикатор) результату
Модуль А. Навчання в закладі П(ПТ)О			
1	A1	Назва закладу П(ПТ)О	• Рейтинг причин, які спонукали випускника вступити на навчання саме до цього закладу П(ПТ)О. • Розподіл випускників за типом отриманого випускного документа. • Розподіл випускників за здобутою професією (спеціальністю)
2	A2	Дата закінчення навчання	
3	A3	Тип отриманого випускного документа	
4	A4	Назва професії (спеціальності)	
5	A5	Тривалість навчання	
6	A6	Причини вибору закладу П(ПТ)О	
7	A7	Фінансування навчання	
8	A8	Рішення відмовитися від навчання	
Модуль Б. Оцінювання умов навчання та забезпечення освітнього процесу в закладі П(ПТ)О			
1	B1	Методи викладання та навчання	• Рейтинг складових освітнього процесу, на яких значною мірою акцентувалося під час навчання. • Частка випускників, які бажають підтримувати зв'язки із закладом П(ПТ)О. • Частка випускників, які підтримують зв'язки із закладом П(ПТ)О. • Рейтинг складових освітнього процесу, що найбільше пов'язані з працевлаштуванням і роботою. • Розподіл оцінок випускниками порад і настанов від педагогічної спільноти, які вони отримали під час навчання. • Розподіл оцінок випускниками умов навчання та забезпечення освітнього процесу в закладі П(ПТ)О
2	B2	Оцінювання умов навчання та забезпечення освітнього процесу	
3	B3	Оцінювання консультативних елементів	
4	B4	Оцінювання елементів навчання, які стосуються зайнятості та роботи	
5	B5	Існуючі зв'язки (контакти) із закладами П(ПТ)О	
6	B6	Бажані (потенційні) зв'язки (контакти) із закладами П(ПТ)О	
Модуль В. Задоволеність навчанням та набуті навички			
1	B1	Набуті навички на момент завершення навчання	• Рейтинг навичок (компетенцій), якими значною мірою оволоділи опитані випускники під час навчання в закладі П(ПТ)О. • Частка випускників, які з високою ймовірністю знову обрали б той самий заклад П(ПТ)О для навчання. • Частка випускників, які з високою ймовірністю знову обрали б ту саму професію (спеціальність). • Частка випускників, які значною мірою загалом задоволені своїм навчанням
2	B2	Задоволеність обраною професією (спеціальністю)	
3	B3	Задоволеність вибором закладу	
4	B4	Задоволеність якістю навчання загалом	

№ з/п	Питання	Предметні сфери модуля	Показник (індикатор) результату
Модуль Г. Період після закінчення навчання в закладі П(ПТ)О			
1	Г1	Статус зайнятості після закінчення навчання	- Розподіл зайнятості випускників за типами. - Рейтинг методів пошуку першої роботи. - Розподіл пошуку першої роботи за тривалістю. - Рейтинг причин, з яких опитані випускники не шукали роботу. - Рейтинг найбільш успішних методів пошуку роботи
2	Г2	Період очікування до моменту отримання першої роботи після закінчення навчання	
3	Г3	Методи пошуку першої роботи	
4	Г4	Причини неактивного пошуку роботи	
5	Г5	Період пошуку роботи	
6	Г6	Тривалість пошуку роботи	
7	Г7	Найбільш успішний метод пошуку роботи	
Модуль Д. Зайнятість і робота			
1	Д1	Статус зайнятості на момент участі в опитуванні	- Розподіл випускників за статусом зайнятості. - Частка випускників, які на момент опитування працювали за кордоном. - Частка випускників, які мали постійну роботу. - Розподіл випускників за типом трудового договору. - Розподіл випускників за тривалістю досвіду трудової діяльності. - Розподіл зайнятості випускників за розміром заробітної плати. - Розподіл зайнятості випускників за типами роботодавців. - Розподіл зайнятості випускників за секторами економіки. - Рейтинг посад випускників. - Розподіл відповідей випускників за вказаними ними основними робочими обов'язками
2	Д2	Міжнародна мобільність	
3	Д3	Вид трудового договору	
4	Д4	Тривалість досвіду трудової діяльності	
5	Д5	Регіон зайнятості	
6	Д6	Тип роботодавця	
7	Д7	Економічний сектор зайнятості	
8	Д8	Назва посади	
9	Д9	Основні робочі обов'язки	
10	Д10	Розмір заробітної плати	
Модуль Є. Вимоги до роботи			
1	Є1	Необхідні компетентності	Рейтинг навичок (компетенцій), які значною мірою потрібні випускникові в його нинішній роботі
Модуль Ж. Взаємозв'язок між навчанням та зайнятістю			
1	Ж1	Використання набутих знань та навичок у роботі	- Частка випускників, які постійно використовують у роботі знання й навички, здобуті ними під час навчання в закладі П(ПТ)О. - Частка випускників, які працюють за здобутою професією (спеціальністю). - Рейтинг причин, з яких випускники не працюють за здобутою в закладі П(ПТ)О професією (спеціальністю). - Рейтинг оцінок корисності навчання
2	Ж2	Відповідність посади здобутій освіті	
3	Ж3	Оцінка корисності навчання	
Модуль З. Задоволеність роботою			
1	З1	Орієнтація роботи	- Рейтинг професійних аспектів, які були дуже важливими для випускників. - Рейтинг тверджень, які значною мірою описують нинішню ситуацію на роботі у випускників. - Розподіл відповідей випускників щодо подальших планів стосовно зайнятості та навчання. - Частка випускників, які значною мірою задоволені своєю нинішньою роботою
2	З2	Характеристики зайнятості та роботи	
3	З3	Подальші плани щодо зайнятості та навчання	
4	З4	Задоволеність роботою	

Закінчення таблиці

№ з/п	Питання	Предметні сфери модуля	Показник (індикатор) результату
Модуль І. Попередня освіта			
1	I1	Освіта перед вступом до закладу П(ПТ)О	• Розподіл випускників за типом освіти, здобутої перед вступом до закладу П(ПТ)О
Модуль К. Подальша освіта			
1	K1	Подальше навчання	• Частка випускників, які здобувають подальшу освіту після закінчення навчання в закладі П(ПТ)О. • Рейтинг причин, які спонукали випускника продовжувати навчання
2	K2	Предметна сфера подальшого навчання	
3	K3	Заклад освіти для подальшого навчання	
4	K4	Причини продовження подальшого навчання	
Модуль Л. Демографічна інформація			
1	L1	Стать	• Розподіл випускників за статтю та роком народження
2	L2	Рік народження	

Складено автором за: [10–13].

вальника та показники (індикатори) результату, які розраховуються на підставі статистичної інформації, отриманої під час моніторингового дослідження.

Як видно з таблиці, 11 модулів опитувальника охоплюють усі аспекти кар’єрних траєкторій випускників, починаючи з вибору закладу П(ПТ)О для навчання й вибору професії та закінчуючи індивідуальними оцінками задоволеності роботою. Розрахунок показників (індикаторів) результату допоможе краще зрозуміти становище випускників на ринку праці, особливості зайнятості за регіонами, статтю та професією (спеціальністю), з’ясувати тенденції переходу від освіти до зайнятості (включаючи час, витрачений на пошук роботи, стабільність зайнятості й професійну самореалізацію), оцінити відповідність здобутих під час навчання знань і навичок потребам ринку праці.

П(ПТ)О відіграє вагомий роль у забезпеченні можливостей для безперервного розвитку навичок особистості, даючи їй можливість швидко пристосовуватися до динамічних змін потреб ринку праці. Працевлаш-

тування є важливим показником соціальної зрілості та відповідальності особистості. Незважаючи на стабільно високий відсоток випускників закладів П(ПТ)О, працевлаштованих за здобутою професією, ситуація з працевлаштуванням випускників принаймні через рік після закінчення навчання залишається невідомою. Як показав аналіз, протягом 2018–2022 рр. офіційно працевлаштовано було лише 20 % випускників закладів П(ПТ)О, при цьому тільки 1,1 % були самозайнятими, тобто фізичними особами – підприємцями. Частково зазначене пояснюється недостатньою адаптованістю рівня підготовки випускників до вимог роботодавців, проблемами з організацією стажування учнів і викладачів на виробництві тощо. З огляду на це запровадження моніторингових досліджень кар’єрних траєкторій випускників закладів П(ПТ)О на регулярній основі дасть змогу отримати актуальні дані щодо зайнятості випускників, особливостей їхнього становища на ринку праці та відповідності здобутих ними під час навчання знань і навичок потребам ринку праці.

Розроблені методичні рекомендації щодо проведення моніторингових досліджень кар'єрних траєкторій випускників закладів П(ПТ)О ґрунтуються на опитуванні однорідної групи випускників через рік після закінчення ними навчання. Як інструментарій дослідження запропоновано анкету-опитувальник, що містить 11 модулів, які охоплюють усі аспекти кар'єрних траєкторій випускників, починаючи з вибору закладу П(ПТ)О для навчання й вибору професії та закінчуючи індивідуальними оцінками задоволеності роботою. Також у методичних рекомендаціях запропоновано перелік показників (індикаторів), що допоможуть сформулювати об'єктивну оцінку й охарактеризувати стан зай-

нятості випускників, особливості їхнього становища на ринку праці та відповідність здобутих ними під час навчання знань і навичок потребам ринку праці.

Напрямом подальших досліджень є доповнення даних, отриманих у результаті опитування, даними з адміністративних реєстрів. Так, із метою комплексного оцінювання кар'єрних траєкторій випускників закладів П(ПТ)О доцільно поєднати дані з ПАК «АІКОМ» (тип випускного документа, назва професії (спеціальності), рік закінчення навчання) з даними Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування (тип зайнятості, фізична особа – підприємець, військовослужбовець, незайнятий тощо).

Список використаних джерел

1. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.06.2019 № 419-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80#Text>.
2. Про затвердження Порядку працевлаштування випускників професійно-технічних навчальних закладів, підготовка яких проводилася за державним замовленням : постанова Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 № 784. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/784-2010-%D0%BF#Text>.
3. Про затвердження форм державної статистичної звітності з питань професійно-технічної освіти та інструкцій щодо їх заповнення : наказ Державного комітету статистики України, Міністерства освіти і науки України від 03.08.2000 № 259/364. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/REG4753?an=153&ed=2000_08_03.
4. Підготовка кваліфікованих робітничих кадрів у закладах професійної освіти України. *Світ професій* : вебсайт. URL: <https://svitprof.org.ua/analytics>.
5. Система освіти в Україні. *Кваліфікаційна мапа України* : вебсайт. URL: <https://www.futureskills.org.ua/>.
6. Кар'єрна мапа України. Працевлаштування випускників закладів освіти. *Кваліфікаційна мапа України* : вебсайт. URL: <https://www.futureskills.org.ua/ua/map>.
7. Туринський процес 2018–2020. Україна / М-во освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/mizhnarodna/2020/Mizhnarodni%20proekty/Uchast%20u%20Turynskomu%20protsezi/Turynskyy%20protses.pdf>.
8. Звіт за результатами моніторингу системи П(ПТ)О в рамках Туринського процесу в Україні (2023 р.) / ETF. 2023. URL: https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2023-07/System%20monitoring%20report%20-%20Ukraine%20UK_0.pdf.

9. *Судаков М., Лісозор Л.* Ринок праці України 2022–2023: стан, тенденції та перспективи. URL: https://solidarityfund.org.ua/wp-content/uploads/2023/04/ebd_ukraine-lm-1.pdf.

10. *Шомбург Г.* Проведення трейсерних досліджень випускників закладів освіти (tracer studies). International Labour Organization, 2021. URL: https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/%40europe/%40ro-geneva/%40sro-budapest/documents/publication/wcms_801280.pdf.

11. *Bacalja D.* Studije praćenja: do kvalitete i relevantnosti strukovnog obrazovanja kroz evaluaciju obrazovnih ishoda od strane korisnika. Zagreb, 2019. URL: <https://qavet.hr/media/1090/prirucnik-za-pracenje-ucenika-nakon-zavrsetka-skolovanja.pdf>.

12. *Vikšere L.* Par absolventu monitoringa sistēmas izveidi profesionālajā izglītībā. URL: https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/f44c709a-da0e-4741-8ae1-d16818839fc6#.

13. Пилотен модел за проследяване на реализацията на завършилите професионално образование и обучение / Министерство на образованието и науката. URL: https://www.mon.bg/nfs/2021/04/model_vireo_050421.pdf.

Maryna Lyesnikova

Ph. D. (Economics), SSI "Institute of Educational Analytics", Kyiv, Ukraine, conversat95@gmail.com
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2802-973X>

DEVELOPMENT OF METHODOLOGICAL RECOMMENDATIONS FOR CONDUCTING MONITORING STUDIES OF THE CAREER TRAJECTORIES OF GRADUATES OF VOCATIONAL EDUCATION AND TRAINING INSTITUTIONS

Abstract. *The main problem addressed in this study is the mismatch between the training of qualified personnel and the needs of individuals, the economy and society. Vocational education and training (VET) plays an important role in providing opportunities for the continuous development of individual skills. In this context, the results of monitoring studies on the career trajectories of VET graduates will contribute significantly to the matching of acquired skills and competences with labour market requirements. Currently, in Ukraine, such monitoring research is carried out irregularly and unsystematically. Moreover, there is no common methodology for collecting reliable information on the success of VET graduates, their subsequent employment or the application of acquired skills in their work. The purpose of this article is to develop methodological recommendations for conducting monitoring studies on the career trajectories of VET graduates. The proposed methodological recommendations are developed for the first time and are based on surveys of a homogeneous group of graduates conducted one year after graduation. The research tool proposed is a questionnaire consisting of 11 modules covering all aspects of graduates' career trajectories – from the choice of VET institution and profession to individual assessments of job satisfaction. The methodological recommendations also outline a set of indicators designed to facilitate an objective assessment of graduates' employment status, their position in the labour market, and the relevance of the knowledge and skills acquired during training to labour market needs. Further research is needed to complement survey data with data from administrative registers. Thus, in order to obtain a comprehensive assessment of the career trajectories of VET graduates, it is advisable*

to combine data from the software and hardware complex "AICOM" with data from the State Register of Compulsory State Social Insurance.

Keywords: vocational education and training, graduate of the vocational education and training institution, monitoring study, employment, acquired skills, learning process, online survey.

References

1. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2019). *On approval of the Concept for the Implementation of the State Policy in the field of vocational education and training "Modern Vocational Education and Training" for the period up to 2027* (Decree No. 419-p, June 12). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2019-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
2. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2010). *On approval of the Procedure for employment of graduates of vocational education and training institutions whose training was carried out under the state order* (Resolution No. 784, August 27). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/784-2010-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
3. State Statistics Committee of Ukraine, Ministry of Education and Science of Ukraine. (2000). *On approval of the forms of state statistical reporting on vocational education and instructions for their completion* (Order No. 259/364, August 3). Retrieved from https://ips.ligazakon.net/document/view/REG4753?an=153&ed=2000_08_03 [in Ukrainian].
4. Svit profesii. (n. d.). *Training of skilled workers in vocational education institutions of Ukraine*. Retrieved from <https://svitprof.org.ua/analytics> [in Ukrainian].
5. Qualification map of Ukraine. (n. d.). *The education system in Ukraine*. Retrieved from <https://www.futureskills.org.ua/> [in Ukrainian].
6. Qualification map of Ukraine. (n. d.). *Career map of Ukraine. Employment of graduates of educational institutions*. Retrieved from <https://www.futureskills.org.ua/ua/map> [in Ukrainian].
7. Ministry of Education and Science of Ukraine. (n. d.). *The Turin Process 2018-2020. Ukraine*. Retrieved from <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/mizhnarodna/2020/Mizhnarodni%20proekty/Uchast%20u%20Turynskomu%20protsesi/Turynskyy%20protses.pdf> [in Ukrainian].
8. ETF. (2023). *Report on the results of monitoring the VET system in the framework of the Turin Process in Ukraine (2023)*. Retrieved from https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2023-07/System%20monitoring%20report%20-%20Ukraine%20UK_0.pdf [in Ukrainian].
9. Sudakov, M., & Lisohor, L. (n. d.). *Ukrainian Labor Market 2022-2023: status, trends and prospects*. Retrieved from https://solidarityfund.org.ua/wp-content/uploads/2023/04/ebrd_ukraine-lm-1.pdf [in Ukrainian].
10. Shomburh, H. (2021). *Conducting tracer studies of graduates of educational institutions (tracer studies)*. International Labour Organization. Retrieved from https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/%40europe/%40ro-geneva/%40sro-budapest/documents/publication/wcms_801280.pdf [in Ukrainian].
11. Bacalja, D. (2019). *Monitoring studies: to the quality and relevance of vocational education through user evaluation of educational outcomes*. Zagreb. Retrieved from <https://qavet.hr/media/1090/prirucnik-za-pracenje-ucenika-nakon-zavrsetka-skolovanja.pdf> [in Croatian].
12. Vikšere, L. (n. d.). *On the development of a graduate monitoring system in vocational education*. Retrieved from https://tapportals.mk.gov.lv/legal_acts/f44c709a-da0e-4741-8ae1-d16818839fc6# [in Latvian].
13. Ministry of Education and Science of Bulgaria. (n. d.). *Pilot Model for Tracking the Realization of Vocational Education and Training Graduates*. Retrieved from https://www.mon.bg/nfs/2021/04/model_vireo_050421.pdf [in Bulgarian].